
SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Z OBSAHU: *Konštrukcie obrazu kultúry*
Rurálne prostredie ako mikrokozmos?
Obraz štruktúry spoločnosti
Urbánne svety v etnologickom bádani

3-4

50

2002

Prvá strana: Kresba z Topoľčianok, 5.5.2001, autorka: Zora Vanovičová

Preklady: E. Herzánová, T. Bužeková, K. Popelková, K. Hlôšková

Text J. Ługowskiej redigovala M.M. Nowakowska

Dear Reader,

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Slovakia.

This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions, etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, book reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk, Slovenský národopis deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of Slovenský národopis you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

Distributed by:

Slovak Academic Press, Ltd.,
P. O. Box 57, Nám. Slobody 6
810 05 Bratislava
SLOVAKIA

Electronic version accessible via Internet
URL <http://www.elis.sk>

ŠÉFREDAKTORKA

Gabriela Kiliánová

VÝKONNÉREDAKTORKY

Hana Hlôšková

Tatiana Podolinská

EDIČNÁ RADA

Ľubica Droppová, Gyivicsán Anna, Martin Kanovský, Soňa Kovačevičová, Eva Krekovičová, Jan Krist, Milan Leščák, Martin Mešša, Magdaléna Pariková, Ján Podolák, Peter Salner, Zdeněk Uherek, Miroslav Válka

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

ŠTÚDIE

- K i l i á n o v á, Gabriela:** Etnológia na Slovensku na prahu 21. storočia: reflexie a trendy..... 277
- N i e d e r m ü l l e r, Péter:** Európska etnológia: Nová veda pre „nový“ svet..... 292
- L u g o w s k a, Jolanta:** Text ako predmet záujmu zainteresovaných spoločnosti a teórie kultúry..... 301

Konštrukcie obrazu kultúry

- K o s t l i n, Konrad:** Imagológia kohézie – kultúra a kontinuita, spoločnosť a identita... 309
- L e š č á k, Milan:** Folklor ako forma sociálnej komunikácie..... 318
Komentár: B e n e š, Bohuslav..... 330
- K r e k o v i č o v á, Eva:** Konštrukcia obrazu „seba“ a „iných“..... 332
Komentár: G a r a j, Bernard..... 342
- P r o f a n t o v á, Zuzana:** Hodnoty v procese transformácie a postmoderná kultúra..... 346
Komentár: K a n o v s k ý, Martin..... 351
- H l o š k o v á, Hana:** Ústna história vo vytváraní historickej pamäti..... 353
Komentár: P o s p í š i l o v á, Jana..... 363

Rurálne prostredie ako mikrokosmos?

- Komentár:* Š k o v i e r o v á, Zita..... 366
- S t o l i č n á, Rastislava:** Možnosti konštruovania obrazu tradičnej rurálnej kultúry kartografickou metódou..... 369
- B a r ň a, Gábor:** Výsledky a nádeje v etnologickom sociálnom výskume v Maďarsku 376

Obraz štruktúry spoločnosti

- S á r k á n y, Mihály:** Výskum premien štruktúry rurálneho spoločenstva v Maďarsku v 2. pol. 20. storočia..... 386
- B e ň u š k o v á, Zuzana – R a t i c a, Dušan:** Obraz spoločnosti a jej fungovanie v slovenskej etnológii v 2. pol. 20. storočia..... 395

- K a n d e r t, Josef:** Skupiny sítě skupinových vzťahů..... 405
- F a l ť a n o v á, Lubica:** Podmienky zamestnanosti v poľnohospodárstve..... 410
Komentár: P a r í k o v á, Magdaléna... 418
- M a n n, Arne:** Prehľad romistiky na Slovensku..... 421
Komentár: W e i n e r o v á, Renata..... 431

Urbánne svety v etnologickom bádani

- U h e r e k, Zdeněk:** Globalizace a urbanizace – trendy a výsledky výzkumů..... 443
- P o p e l k o v á, Katarína – S a l n e r, Peter:** Urbánny svet v slovenskej etnológii 444
Komentár: M a y e r, Vera..... 452
- L u t h e r, Daniel:** Mikrosvety a (makro-)svet mesta..... 455
Komentár: B i t u š í k o v á, Alexandra – D a r u l o v á, Jolanta..... 462

ROZHLADY-SPRÁVY-GLOSÝ

- Pozdrav do južných Čiech jubilantke Eve Davidovej (Arne M a n n)..... 464
- PhDr. Štefan Mruškovič jubiluje (Mojmír B e n ž a)..... 467
- Životné jubileum Mgr. L. Falťanovej, CSc. (Rastislava S t o l i č n á)..... 469
- Pavel Habáň – začínajúci päťdesiatnik (Ladislav M l y n k a)..... 473
- PhDr. Michal Markuš, CSc. 90-ročný (Janko K o m a)..... 475
- Emke Drábikovej (Peter S l a v k o v s k ý) 476

RECENZIE – ANOTÁCIE

- Lasta Džapovič: Zemľa – verovaňja i ritualy (Rastislava S t o l i č n á)..... 478
- Lidové tance a detské hry ve filmotěce EÚ AV ČR (Stanislav D ú ž e k)..... 478
- Aida Brenko, Željko Dugac, Mirjana Randić: Narodna medicina (Dušan B e l k o)..... 480

STUDIES

- K i l i á n o v á, Gabriela:** Ethnology in Slovakia at the beginning of the 21st century: reflections and trends..... 277
- N i e d e r m ü l l e r, Péter:** European Ethnology: changing life in a changing world..... 292
- Ľ u g o w s k a, Jolanta:** Text as a subject of contemporary folkloristics and the theory of culture..... 301
- Constructions of the picture of culture*
- K ö s t l i n, Konrad:** Die Imagology der Kohärenz..... 309
- L e š č á k, Milan:** Folkloristik als Teil für die Untersuchung des breiten Spektrums der sozialen Kommunikation..... 318
Commentary: B e n e š, Bohuslav..... 330
- K r e k o v i č o v á, Eva:** Eine Konstruktion des Bildes von „sich“ und „anderen“... 332
Commentary: G a r a j, Bernard..... 342
- P r o f a n t o v á, Zuzana:** Values in the process of transformation and postmodern culture..... 346
Commentary: K a n o v s k ý, Martin... 351
- H l ô š k o v á, Hana:** Oral history and creating historical memory..... 353
Commentary: P o s p í š i l o v á, Jana 363
- Rural world as a mikrokosmos?*
Commentary: Š k o v i e r o v á, Zita... 366
- S t o l i č n á, Rastislava:** Possible ways of constructing the picture of traditional rural culture by using cartographic method..... 369
- B a r n a, Gábor:** Changing society – changing science..... 376
- Images of structure of society*
- S á r k á n y, Mihály:** Studies on changing rural social structure in Hungary..... 386
- B e ň u š k o v á, Zuzana – R a t i c a, Dušan:** Das Bild des Gesellschaft und ihr Funktionieren in der Slowakischen Ethnologie..... 395
- K a n d e r t, Josef:** Groups and nets of group relations..... 405
- F a l ě a n o v á, Lubica:** Employment situation in agriculture..... 410
Commentary: P a r í k o v á, Magdaléna..... 418
- M a n n, Arne:** The outline of the Romany studies in Slovakia..... 421
Commentary: W e i n e r o v á, Renata 431
- Urban world in ethnological research*
- U h e r e k, Zdeněk:** Globalization and urbanization..... 443
- P o p e l k o v á, Katarína – S a l n e r, Peter:** Die urbane Welt in der Slowakischen Ethnologie..... 444
Commentary: M a y e r, Vera..... 452
- L u t h e r, Daniel:** Mikrowelten and (Makro)welten in den Städten..... 455
Commentary: B i t u š í k o v á, Alexandra – D a r u l o v á, Jolanta..... 462
- NEWS-HORIZONS-GLOSSARY
- Jubilee of Eva Davidová (Arne M a n n) 464
- Jubilee of PhDr. Štefan Mruškovič (Mojmír B e n ž a)..... 467
- Jubilee of Mgr. L. Faltánová, CSc. (Rastislava S t o l i č n á)..... 469
- Jubilee of Pavel Habán (Ladislav M l y n k a).. 473
- Jubilee of PhDr. Michal Markuš, CSc. (Janko K o m a)..... 475
- An obituary for Emka Drábiková (Peter S l a v k o v s k ý)..... 476
- BOOKREVIEWS-ANNOTATIONS 478

ETNOLÓGIA NA SLOVENSKU NA PRAHU 21. STOROČIA: REFLEXIE A TRENDY

GABRIELA KILIÁNOVÁ

PhDr. Gabriela Kiliánová, CSc., Ústav etnológie SAV, Klemensova 19, 813 64 Bratislava

The paper has on one hand summarising character, on the other hand it embodies a kind of vision on scientific research in ethnology. Since it is not possible to cover the whole range of problems at once, the author has decided for these preferences.

She will develop her reflections on examples mostly based on the scientific performance of the Institute of Ethnology of Slovak Academy of Sciences, as this is one of the main research working places in the ethnology field in Slovakia. Nevertheless, she presumes that many of the issues under discussion will have a nation-wide applicability.

Kľúčové slová: etnológia na Slovensku, trendy výskumu

Key words: Slovak ethnology, trends of research

Predložená štúdiá má na jednej strane charakter sumarizujúceho príspevku a vizie, predstavy o vedeckom výskume v etnológii na strane druhej. Vzhľadom na to, že nie je možné v jednom prehľade obsiahnuť celú šírku problémov, stanovila som si tieto preferencie:

moje úvahy budem rozvíjať na príkladoch prevažne z vedeckej činnosti Ústavu etnológie SAV ako jedného z centrálnych vedeckovýskumných pracovísk v odbore etnológia na Slovensku. Nazdávam sa však, že mnohé diskutované otázky budú mať i širšiu, celoslovenskú platnosť.

Ak používam termín etnológia, chápem pod ním veľmi zjednodušene výskum človeka a ľudských skupín (v najširšom zmysle slova od spoločenstva po moderné spoločnosti), ich kultúrnych a spoločenských činností a inštitúcií, výskum súčasný i výskum historický. Do tohto pojmu zahŕňam aj folkloristiku, ktorá mala a má významné miesto na pracovisku SAV. V širšom zmysle ju chápem ako subdisciplínu etnológie.¹

V prvej časti, venovanej prehľadu bádania, sústredím pozornosť najmä na obdobie posledného desaťročia. Obdobie po roku 1989 sa vyznačovalo dynamickým charakterom, otváraním viacerých staronových otázok, hľadaním nových. Toto časové vymedzenie však nebude striktné, pretože diskutované tematické okruhy, teoretické a metodologické prístupy i výsledky výskumu sa neviazali len na posledné desaťročie 20. storočia. Prehľad bádania sa bude orientovať problémovo a nie chronologicky.

Otázky, ktoré si kladiem v tejto časti, znejú nasledovne: aké bolo tematické a problémové zameranie etnologického výskumu v poslednom desaťročí, aké výskumné témy sa preferovali, aké ustúpili do úzadia? Rozvíjala sa teoretická a metodologická diskusia v disciplíne v období po roku 1989? Aké teoretické koncepty sa dostali do centra záujmu bádateľov?

V druhej časti, venovanej trendom etnologického výskumu na Slovensku, vychádzam z nasledujúcej tézy: etnológovia v súčasnosti často deklarujú ústup od historicky orientovanej vedy, zameranej na (vlastný) konštrukt ľudovej, tradičnej kultúry. Pozornosť sa presúva k otázke antropologického výskumu kultúry a spoločnosti. Čo však znamená antropologický výskum kultúry a spoločnosti? Nakoľko je tento trend možnou víziou etnologického bádania na Slovensku? O aké východiská sa možno oprieť? Aké teoretické a metodologické koncepty sú inšpiratívne pre bádanie na Slovensku?

Sumarizácia a prehľad bádania

Krátko po roku 1989 sa Milan Leščák zamyslel nad stavom etnológie na Slovensku (LEŠČÁK 1991a). Cieľom jeho úvah bolo niekoľko problémov: 1. ako nazývať vednú disciplínu dovtedy označovanú ako národopis (etnografia a folkloristika), 2. aké je konceptuálne zameranie a výskumná problematika vednej disciplíny, 3. aké by mali byť jej vedecké ciele. Po stručnom prehľade vývinu vednej disciplíny v Čechách a na Slovensku v 19. a v prvej polovici 20. storočia sa autor venoval národopisu (etnografii a folkloristike) v druhej polovici 20. storočia. Uviedol, že "marxistická etnografia a folkloristika tiež v zásade vyšla zo sociálnej determinácie kultúry a postavila do protikladu progresivnosť ľudovej kultúry proti buržoáznej kultúre (Leninovo učenie o dvoch kultúrach v triednej spoločnosti)" (LEŠČÁK 1991a: 2). Zároveň upozornil na fakt, že "triedny aspekt výskumu sa u nás viac deklaroval, ako uplatnil v analýze" (LEŠČÁK 1991a: 2). Spomínaný prístup skôr viedol k rozšíreniu tematického záberu národopisu (výskum robotníckej kultúry a mesta). Pripomenul teoretické a metodologické diskusie najmä z druhej polovice 60. rokov, ktoré sa vyjadrovali k objektu výskumu (sociálna skupina, lokálna komunita, etnická skupina) a ku kultúrnym javom, ktoré sú relevantné pre sledovaný objekt výskumu. Dôsledkom týchto diskusií bolo v tom čase najmä rozpracovávanie etnických kategórií a kategórií kultúrnej a sociálnej komunikácie (LEŠČÁK 1991a: 2). Samozrejme, naďalej kontinuoval výskum tradičnej ľudovej kultúry (regionálne monografie), ktorý vyvrcholil publikovaním Etnografického atlasu Slovenska.

Leščák videl perspektívy národopisu najmä v dvoch smeroch: 1. čo sa týka poznatkov o tradičnej ľudovej kultúre, začleniť ich do medzinárodného kontextu (porovnávacie štúdium), 2. na druhej strane „rozvinúť tie oblasti štúdia, ktoré povedú ku komplexnejšiemu chápaniu poslania našej vedy ako vedy o človeku..." (LEŠČÁK 1991a: 3). Autor dospel k záverom, že: "Slovenský národopis zasahuje svojou orientáciou široké pole, vymanil sa z úzkeho vlastivedného zamerania a jeho problematika pokrýva územie medzi rôznymi skupinami spoločenských vied. Smeruje od interpretácie a analýzy systému tradičnej kultúry vlastného národa k objasneniu jeho miesta a vzťahov v kontexte európskej kultúry, pričom speje ku komplexnému, antropologickému chápaniu človeka vo vzťahu k jeho sociálnym a kultúrnym aktivitám" (LEŠČÁK 1991a: 4).

V tom istom roku Milan Leščák zverejnil výskumný program ÚEt SAV na najbližšie obdobie, ktorý mal osem problémových okruhov.²

Oba príspevky reagovali na mnohé diskusie prebiehajúce na akademických fórach od novembra 1989. V prípade ÚEt SAV vyústili do prípravy konkrétnych výskumných projektov, ktoré sa začali riešiť v roku 1991.³

Ako sa posunul výskum v etnológii od úvahy Milana Leščáka? Pokúsim sa najprv vyjadriť k tematickému zameraniu výskumu za uplynulých desať rokov, potom k teoretickým a metodologickým diskusiám.

Tematické zameranie výskumu v deväťdesiatych rokoch 20. storočia

S odstupom desiatich rokov možno konštatovať, že formulovaný výskumný program z roku 1991 sa ukázal vo viacerých témach ako dlhodobý. Pravdepodobne zodpovedal vnútornému vývoju disciplíny. Pod tým chápem isté tradície predchádzajúceho vedeckého bádania na pracovisku a na Slovensku vôbec, tak aj konkrétny tím pracovníkov, ktorí v súlade so svojimi vedomosťami, tvorivou vedeckou invenciou i preferenciami ovplyvňovali smerovanie vedeckého programu. Rovnako výskumný program reagoval na niektoré procesy transformujúcej sa sociálnej reality a na isté očakávania spoločnosti na Slovensku.

Ak pod 1. bodom rozumieme predovšetkým štúdium tradičnej (ľudovej/každodennej) kultúry Slovenska, tu sa v uplynulom období završili práce, ktoré stáli na výskumoch nielen terajších, ale aj predchádzajúcich výskumníkov, a tiež nielen bádateľov z ÚEt SAV. Mám na mysli syntetické diela, ako viaceré regionálne monografie, ďalej Etnografický atlas Slovenska (1990) a nadväzujúce etnokartografické práce (Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku 1996, Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Rumunsku 1998),⁴ Encyklopédiu ľudovej kultúry Slovenska (1995) alebo sumarizujúce publikácie k niektorým javom tradičnej kultúry.⁵ Tieto výsledky umožnili na jednej strane prehĺbiť štúdium regionálnych podôb tradičnej kultúry, a zároveň výrazne posunúť komparatívne štúdium smerom k stredoeurópskym alebo vôbec európskym súvislostiam (STOLIČNÁ ed. 1997, 2000). V neposlednom rade treba zdôrazniť, že prácami o tradičnej ľudovej kultúre etnológia spĺňala požiadavku súdobej spoločnosti poskytnúť informácie o kultúrnom dedičstve.

Rozvoj výskumu životného prostredia z etnologického pohľadu sa stal začiatkom deväťdesiatych rokov novou, inšpirujúcou a aktuálnou témou pre bádateľov. Výskumníci nadviazali na predchádzajúce etnologické (kultúrno-antropologické) diskusie. resp. bádania z príbuzných vedných disciplín a pokúsili sa o podobné práce na základe výsledkov terénnych výskumov na Slovensku. Zároveň novým pohľadom na „tradičné“ etnologické témy otvorili možnosti pre interdisciplinárnu spoluprácu (PODOBA 1992). Hoci táto téma zaznamenala v ÚEt SAV od polovice deväťdesiatych rokov istý útlm, predsa zohrala svoju inovačnú úlohu v otváraní nových ciest v etnologickom bádani.

Po celé uplynulé desaťročie kontinuoval a silne sa rozvíjal výskum kultúrnych javov a procesov v mestskom prostredí. Vytvorenie siete výskumných pracovísk na Slovensku s centrami v strednej Európe (napr. Banská Bystrica, Bratislava, Brno, Praha, Varšava, Viedeň, Budapešť ap.) umožnilo čoskoro na spoločných seminároch diskutovať a komparovať výsledky urbánnoetnologických bádani. Urbánne výskumy pomohli prelomiť tradičné tematické zameranie etnológie (SALNER ed. 1990, SALNER – LUTHER eds. 1992, BEŇUŠKOVÁ – SALNER eds. 1995, SALNER – BEŇUŠKOVÁ eds. 1999, VRZGULOVÁ 1997). Upriamili pozornosť na viaceré dovtedy málo alebo nedostatočne skúmané otázky, ako napr. dopad politického vývoja na kultúru a životné stratégie ľudí, na vzťahy medzi spoločenskými skupinami (tolerancia – intolerancia), na faktory diferenciacie a polarizácie ap.⁶

Výskum etnických a nacionálnych otázok zaznamenal od roku 1990 veľmi dynamický rozvoj. Možno povedať, že za posledných desať rokov sa tejto téme centrálnne alebo aspoň okrajovo venovali takmer všetci výskumníci v ÚEt SAV (napr. KALAVSKÝ 1993, KALAVSKÝ ed. 1993, SALNER ed.1995, SALNER 1997, KREKOVIČOVÁ 1998 a 1999, BENŽA 1998, SALNER 2000, KILIÁNOVÁ ed. 1998, KILIÁNOVÁ – RIEČANSKÁ eds. 2000, MANN 2000 a.i.). Výskum etnicity, etnickej identity, etnických vzťahov, nacionalizmu a národnej identity sa odrazil v mnohých domácich výskumných projektoch i v spolupráci so zahraničnými partnermi.⁷

Táto skutočnosť vyplývala zaiste z viacerých dôvodov. Na jednej strane sa bádateľom otvorili veľké možnosti skúmať etnické skupiny a spoločenstvá, ktorých výskum sa sčasti zanedbával alebo potláčal (Rómovia, Nemci, Židia na Slovensku). Etnické a nacionálne otázky sa dostali v deväťdesiatych rokoch 20. storočia do centra pozornosti odbornej i laickej verejnosti pod vplyvom vážnych, až tragických udalostí v Európe i na ostatných kontinentoch. Táto situácia vytvárala silný tlak na aktuálne bádanie v etnológii v a spoločenských vedách vôbec. V neposlednom rade prístup slovenských bádateľov k rôznym zahraničným prácam o etnicite a nacionalizme po roku 1989 podnietil diskusiu aj o teoretických a metodologických otázkach. Na tomto výskumnom poli sa pomerne skoro ukázala diferenciácia teoretických a názorových východísk v podmienkach voľnej, otvorenej akademickej diskusie (bližšie o tom ďalej). Citlivosť na etnické a nacionálne otázky, ktoré majú nakoniec dlhú výskumnú tradíciu práve v strednej Európe (z pochopiteľných historických, spoločenských a kultúrnych dôvodov), zohrala tiež nemalú úlohu.

Predpokladaný výskum etických noriem sa premietol do projektov zameraných na výskum kontinuity alebo diskontinuity hodnôt a adaptácie hodnotových systémov tradičnej i každodennej kultúry na spoločenské zmeny. Vo výskumoch, ktoré mali síce časové zameranie širšie, t.j. na celé 20. storočie, začalo aj sústredenejšie bádanie obdobia komunistického režimu (RATICA ed. 1991, 1992). Po istom útlme, v polovici deväťdesiatych rokov, sa bádatelia k téme hodnôt a noriem opäť vrátili v samostatnom projekte (HLŔŠKOVÁ 2000).⁸

Je zaujímavé, že návrh výskumu estetických noriem tradičnej a každodennej kultúry z roku 1991 sa v deväťdesiatych rokoch do veľkej miery vytratil z centra pozornosti bádateľov. V predchádzajúcom období sa tento výskum dlhodobo koncentroval zvlášť v oblasti hudobného, spevného alebo slovesného folklóru a tradičnej výtvarnej kultúry. Avšak od polovice deväťdesiatych rokov sa folkloristické projekty v ÚEt SAV upriamili skôr na staro-nové diskusie o úlohe a obraze folklóru a ľudovej kultúry v modernej spoločnosti, smerovali k všeobecnejším otázkam identity, pamäti a kolektívnych symbolov. Naďalej kontinuoval výskum folklórnych javov ako špeciálneho druhu sociálnej komunikácie (KILIÁNOVÁ–KREKOVIČOVÁ eds.1992, 1994, PROFANTOVÁ ed. 1998, PROFANTOVÁ ed. 2000, LEŠČÁK 2001).⁹

Na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov 20. storočia Ústav etnológie SAV koordinoval výskum spoločenských skupín. Cieľom výskumov bolo na jednej strane pochopiť skupiny ako sprostredkujúce zoskupenia medzi jednotlivcom a tradičným spoločenstvom, resp. modernou spoločnosťou. Na druhej strane bolo cieľom skúmať vytváranie, existenciu a pretrvávajúce konkrétne zoskupení, a tým pochopiť procesy konštrukcie skupiny a procesy identifikácie so skupinou (FILOVÁ 1990: 8 an). Dvojčíslo Slovenského národopisu z roku 1990 prinieslo 38 príspevkov na túto tému. V takej šírke sa výskum k téme už nevrátil. V nasledujúcom období téma kontinuovala so zameraním na diferenciáciu lokálneho spoločenstva v rurálnom a urbánnom prostredí, na dopad makrosociálnych zmien na mikrokozmos spoločenských skupín ap. Bádateľské otázky sa skoncentrovali viac na všeobecné otázky konštrukcie kolektívnych identít, najmä na príklade etnických a konfesijných skupín.

V tomto smere sa i výskum rodiny stratil z väčších výskumných plánov. Obnovený záujem o rodinu a medzigeneračnú transmisiu sledujeme až v súčasnosti (HLOŠKOVÁ 2000).¹⁰

Ak sumarizujeme tematické zameranie etnologických výskumov za uplynulé desaťročie, je potrebné zdôrazniť návrat štúdia vplyvov náboženstva na tradičnú/každodennú kultúru a štúdia ľudovej religiozity, ktoré sa v období komunistického režimu nemohlo rozvíjať (napr. KREKOVIČOVÁ 1992, KOVÁČ – PODOLINSKÁ eds. 1999, PODOLINSKÁ – KOVÁČ 2000). K tomu treba pripojiť práce na pomedzí etnológie a religionistiky. Religionistika sa etablovala ako študijný smer na FiFUK v rámci etnológie. Vďaka tomu sa aj Ústav etnológie SAV stal výskumným pracoviskom, na ktorom sa začal rozvíjať religionistický výskum na území Slovenska i mimo neho.¹¹

Teoretické, metodologické východiská výskumu a diskusie v deväťdesiatych rokoch 20. storočia

V roku 1991 a 1992 bolo publikovaných niekoľko príspevkov, ktoré sa usilovali vyjadriť všeobecne k minulým i budúcim metódam a témam etnológie.¹² Nasledujúce roky neboli veľmi bohaté na teoretické reflexie slovenských autorov (napr. KANOVSKÝ 1997, KREKOVIČOVÁ 1998a). Až v roku 2000 a 2001 sa konali opäť sústredenejšie diskusie k metódam a teórii vedy, ktoré vyplynuli najmä z otázok vzťahu etnológie a kultúrnej/sociálnej antropológie.¹³

S odstupom času sa nazdávam, že bolo ťažko očakávať, aby sa krátko po roku 1989 mohli rozprúdiť intenzívne teoretické diskusie. Bádateľia sa potrebovali hlbšie zoznámiť s diskurzom v etnológii, kultúrnej a sociálnej antropológii v iných krajinách a mať istý odstup od bádania pred rokom 1989, ktorého spoločenský a politický kontext bol často predmetom emotívnych diskusií. Nakoniec, príklady z iných krajín, kde došlo k podobným vážnym spoločenským a politickým zlomom ukazujú, že k zásadným vedeckým diskusiám prichádzalo až po desiatich i viacerých rokoch.¹⁴

Na druhej strane treba zdôrazniť, že v deväťdesiatych rokoch 20. storočia sa bádateľia vyjadrili k viacerým teoretickým problémom v súvislosti s výskumom jednotlivých tém, ako napr. k otázkam etnicity a nacionalizmu (napr. BOTÍK 1991, 1995, KALAVSKÝ 1991, KILIÁNOVÁ 1998, BENŽA 1998), k sociálnej pamäti, stereotypom (KREKOVIČOVÁ 1998b, 1999), k tradícii, identite (KILIÁNOVÁ – KREKOVIČOVÁ eds. 1992, 1994), mentalitám, mýtom (PROFANTOVÁ ed. 1998) ap. Početné heslá venované teóriám, metódam a konceptom etnológie obsahovala aj Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska (1995).

Deväťdesiate roky v etnológii na Slovensku priniesli omnoho hlbší a intenzívnejší kontakt s medzinárodným akademickým diskurzom. Bádateľia zareagovali na paradigmatický posun, ktorý nastal všeobecne v spoločenských vedách v posledných desaťročiach. Na rozdiel od šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov, keď v centre štúdia stála spoločnosť, spoločenské štruktúry, spoločenské premeny, stáva sa od osemdesiatych rokov centrálnym pojmom kultúra. Otázky smerujú ku konštrukcii sociálnej reality, znakovému a symbolickému kódovaniu a dekódovaniu, k štúdiu jednotlivca, skupín a spoločnosti cez koncept identity, reprezentácie a transformácie identity ap. Postmoderné diskusie zdôrazňujú dekonštruktivizmus, polysémantickosť, fragmentáciu a ambivalenciu študovaných javov. Kultúrne javy sa skúmajú napr. z pohľadu vzťahu vlastný a cudzí, majorita a minorita, národ a etnické skupiny, centrum a periféria, a tým otvárajú dvere novému prúdu komparatistiky (LASH - FRIEDMAN 1992, MUSNER – WUNBERG 1999). Pre etnológiu na Slovensku to znamenalo, že dovtedy dominujúci výskum (vlastnej) kultúry z pohľadu historicko-vývinového (prípadne evolučno-vývinového) a typologického sa tematicky i teoreticky rozšíril, a tiež silne diferencoval.¹⁵ Viacerí bádateľia sa vedomé začali orientovať na historicko-etnologické či historickoantropologické

bádanie kultúrnych javov. Tu etnológovia rozvinuli najmä dialóg so sociálnou históriou, smerovali k širšiemu výskumu kultúrnych javov v kontexte sociálnych, politických i ekonomických premien. Pokiaľ teoreticky reflektovali takéto zameranie, sústredili sa najmä na koncepty identity, pamäti, symbolov a hodnôt.

Výskum orientovaný na nedávne i na súčasné kultúrne a spoločenské javy a procesy podstatnejšie rozvíjal bádanie z aspektu globálnych, príp. celospoločenských trendov a z pohľadu ich dopadu na mikrosociálne, lokálne a regionálne prostredie. Mám v tomto prípade na mysli témy ako kolektivizácia a súčasná transformácia poľnohospodárstva, dopad súčasných spoločenských, ekonomických a politických procesov na lokálne spoločenstvo, niektoré sociálne skupiny ap. (napr. RATICA ed. 1991, 1992, KRIVÝ – FEGLOVÁ – BALKO 1996, DANGLOVÁ 1995, 1997, PODOBA 1996, 1998). Práce z deväťdesiatych rokov evidentne ukazujú priklon k inšpiráciám v ekonomickej, politickej, urbánnej a inej antropológii prevažne anglo-amerického okruhu.

Trendy etnologického výskumu

Spomenuté diskusie o vzťahu etnológie a sociálnej, resp. kultúrnej antropológie v roku 2000 a 2001 ukázali rôznorodosť názorov na predmet bádania, metódy a ciele bádateľov. Nebudem sa na tomto mieste zaoberať vzťahom etnológie a antropológie, ale sústredím pozornosť na to, čo diskusie na túto tému ukázali.

Na jednej strane etnológovia naďalej sledujú *etnickú determináciu*¹⁶ ľudovej kultúry. Z tohto pohľadu i komparatívne štúdium vychádza a priori z predpokladu existencie napr. slovenskej (tradičnej, ľudovej) kultúry ako takej, ktorá sa porovnáva s inými kultúrami napr. v Európe. Pre niektorých bádateľov je preto „nahradenie (predmetu bádania – G. K.) univerzálnym, kultúrne neidentifikovateľným „človekom“ ...cesta k ...sebalikvidácii odboru“ (ELSCHEK 2000: 64). Avšak takéto vnímanie bádania môže viesť k zotrvaní na pozíciách etnocentrickej interpretácie. Od začiatku deväťdesiatych rokov iba niektorí bádatelia pristúpili na základe obsiahleho empirického materiálu k dekonštrukciám etnických/ národných interpretácií kultúrnych javov (napr. KREKOVIČOVÁ 1994).

Na druhej strane, a to samozrejme nie je vývoj len posledného desaťročia, pozornosť bádateľov sa sústreďuje na výskum najrôznejších kultúrnych, ekonomických a sociálnych aktivít vo vzťahu k človeku, k spoločenským skupinám i spoločnostiam. Vo výskumoch tohto druhu etnická alebo národná dimenzia nie je cieľovou výskumnou otázkou. Ak sa študujú etnické a nacionálne procesy, tak ako jedny z mnohých iných historických, spoločenských a kultúrnych javov. Cieľom bádania je úsilie o komplexnejšie chápanie človeka a spoločnosti v jeho kultúrnej a spoločenskej činnosti.¹⁷

Aké sú teda možnosti etnologického bádania vzhľadom na domáce tradície vedy i na inšpirácie v sociálnej/ kultúrnej antropológii, resp. v spoločenských vedách vôbec?

Nazdávam sa, že zameranie výskumu za posledné desaťročie predznamenáva silnejšiu orientáciu na komplexnejšie antropológické štúdiá. Naďalej však, až na malé výnimky, prevažuje výskum na území Slovenska. Z tohto pohľadu môžu bádatelia v mnohom nadviazať na prúd *anthropology at home* alebo *l'ethnologie chez soi*, tak ako bol rozpracovaný napr. v britskej, americkej antropológii a francúzskej etnológii (JACKSON ed. 1987, CUISINIER – SEGALÉN 1986, ALTHABE – FABRE – LENCLUD eds. 1992). Týmto prúdom sa inšpirovali napríklad viacerí bádatelia zo Škandinávie, ktorí vyšli podobne ako etnológovia na Slovensku z tradícií nemeckého Volkskunde a otvorili sa vplyvom sociálnej a kultúrnej antropológie (LÖFGREN 1987, FRYKMAN – LÖFGREN 1987). Snahou bádateľov je získať čo najprecíznejšie vedomosti o konkrétnej podobe kultúrnych a spoločenských javov a procesov (zväčša globálneho alebo

celospoločenského charakteru) na konkrétnom mieste a v konkrétnom čase (*local knowledge, situated knowledge*). Bádatelia vychádzajú z predpokladu, že študovať javy vo vlastnej krajine nie je o nič ľahšie ako skúmať kultúru inej krajiny. I pri výskume *doma* nevieme dostatočne, aké postoje, názory zastávajú, aké správanie zdieľajú skúmané spoločnosti. Prítom výskumné pole, v ktorom sa bádatelia pohybujú, naďalej zostáva predovšetkým na mikrosociálnej úrovni, vzhľadom na pretrvávajúce metódy získavania poznatkov. Ide o kvalitatívne metódy terénneho výskumu založené na pozorovaní a interview, ako primárnych zdrojoch vedeckých informácií. Keďže však skúmame javy v komplexných moderných spoločnostiach, historická kontextualizácia získaných poznatkov sa stáva dôležitou, resp. bude ešte narastať (FIRTH 1992: 209 an). Z toho vyplýva aj potrebnosť využívať metódy historiografie (archívny výskum, historický výskum tlače atď.) na to, aby sme získali čo najkomplexnejší obraz o skúmaných javoch

V tomto smere treba upozorniť, že etnológia na Slovensku v druhej polovici 20. storočia často zapĺňala medzeru v historickom výskume každodennej kultúry ľudí a zameriavala sa na problémové okruhy/výskumné témy, ktoré v (západo)európskych krajinách boli viac doménou sociálnej histórie. Nazhromaždené poznatky i bádateľské tradície vedy (napr. rozvoj urbánneho socio-historického bádania, ktorý iniciovali práve etnológovia) umožňujú etnológii naďalej rozvíjať historický výskum kultúrnych a spoločenských javov. Preto sa línia výskumov tohto typu javí ako perspektívna a aktuálna (historická antropológia).

Oprúc sa o diskusie v *anthropology at home* a o súčasný veľmi živý a kritický diskurz v sociálnych vedách vôbec, etnológovia na Slovensku môžu reagovať na niektoré už prediskutované problémy a vyhnúť sa istým, v súčasnosti kritizovaným, úskaliam antropologických výskumov moderných spoločností. Napríklad: pri výskume makrosociálnych procesov nepočítat automaticky s ich unifikačnými vplyvmi (ako to napr. bolo často v prácach v 60.–80. rokoch), ale skôr vnímať globalizačné kultúrne a spoločenské procesy neustále ako ambivalentné pochody. Ide síce často o celosvetové procesy, ktoré sa však transformujú pod vplyvom konkrétnych regionálnych, lokálnych (kultúrnych, spoločenských, historických) matric, do ktorých zapadajú. Ich výsledkom preto nie je podľa niektorých bádateľov homogenizácia kultúry (a spoločností) v svetovom meradle, ale skôr nahrádzanie jednej (lokálnej) rôznorodosti druhou¹⁸ (HANNERZ 1985: 6an).

Podobné a iné teoretické a metodologické výzvy stoja pred etnológiou na Slovensku.¹⁹ Čaká nás preto úloha iniciovať i teoretické diskusie na konkrétne otázky. Pracovisko v tomto smere môže tiež nadviazať na tradíciu podobných podujatí v minulosti.²⁰

Záverom uvediem rámcový návrh výhľadového zamerania etnologického výskumu v Ústave etnológie SAV na najbližšie obdobie. Je to zatiaľ všeobecný návrh, ktorý si bude vyžadovať detailnejšie rozpracovanie na konkrétne vedecké projekty.²¹

Návrh výskumu v ÚEt SAV sa usiluje skĺbiť oba súčasné trendy bádania v etnológii a aplikovať ich na výskum územia Slovenska i iných európskych alebo mimoeurópskych oblastí.

Záver

Z praktických dôvodov a v snahe orientovať sa na aktuálne dianie cieľom môjho príspevku sa stala stručná rekapitulácia najmä posledného desaťročia etnologického výskumu. V štúdií som si položila dve hlavné otázky: 1. aké bolo tematické, problémové zameranie etnologického výskumu na Slovensku, 2. či a ako sa rozvíjala teoretická a metodologická diskusia.

Za posledných desať rokov sa ukončili viaceré syntetické práce o tradičnej kultúre (z prevažne rurálneho prostredia) na Slovensku. Tým vznikli predpoklady na komparatívny výskum tradičných javov z územia Slovenska v stredoeurópskom alebo i širšom európskom kontexte,

ktoré našli naplnenie v konkrétnych výskumných projektoch a výstupoch. V etnológii na Slovensku sa zjavne uzavrela istá etapa výskumu. Toto ukončenie malo, nazdávam sa, aj svoje metodologické a teoretické dopady. Za najzávažnejší posun v etnologickom bádani považujem odklon od historického, vývinového alebo typologického štúdia (tradičnej) kultúry vlastného národa a úzkeho vlastivedného výskumu ku komplexnejšiemu štúdiu človeka, kultúry a spoločnosti.

Prenesenie ťažiska v etnologickom bádani išlo ruka v ruke so zmenami tém. V deväťdesiatych rokoch 20. storočia tento trend rezonoval so silne sa rozvíjajúcim urbánnym výskumom, ktorý sa už etabloval ako samozrejma súčasť odboru. Práve urbánna etnológia sa tiež pričínala o to, že etnológovia obrátili pozornosť na súčasný výskum ekonomických, politických, spoločenských makroprocesov a ich dopadu na malé skupiny, resp. mikrosociálne prostredie.

Podobne postupoval výskum súčasných transformačných procesov v podmienkach Slovenska.

Azda najdynamickejšie sa v poslednom desaťročí rozbehol výskum etnickej a národnej identity, etnicity a nacionalizmu všeobecne, ktorý vyústil do zásadných teoretických diskusií, resp. polemík a do rozdielnych metodologických prístupov.

Podrobné mapovanie výskumu za posledných desať rokov ukázalo, že teoretické a metodologické úvahy v etnológii sa sústredili najmä na niektoré (čiastkové) koncepty, ako napr. pamäť, identita, obraz, konštrukt ap. Všeobecná odborná diskusia o predmete bádania, metódach a cieľoch po niekoľkých pokusoch ešte začiatkom deväťdesiatych rokov umiela a oživuje sa až v ostatných dvoch rokoch. Kľúčová otázka v tejto diskusii, postavená ako vzťah etnológie a kultúrnej/ sociálnej antropológie, sa vlastne obracia na zásadný problém. Je prvoradým cieľom nášho štúdia kultúra etnického spoločenstva, alebo skúmame človeka a ľudské spoločenstvá, ich rozmanité sociálne a kultúrne aktivity, inštitúcie a procesy?

Ostatné desaťrocie etnologického bádania na Slovensku sa preto javí ako pomerne dynamické obdobie hľadania nových ciest, kritických prehodnocovaní i návratov k problémom z nových pozícií. Zásadné diskusie o našej disciplíne naberajú na dychu a dúfajme, že budú v najbližšom období úspešne pokračovať.

POZNÁMKY

1. Ide o spoločenskovednú disciplínu, ktorá spolupracuje so sociológiou, historiografiou, politológiou, humánnou geografiou, umenovednými disciplínami atď. Hlavnou metódou etnológie je terénny výskum (rozhovory výskumníka s informátormi a priame pozorovania), i keď etnológia využíva aj iné kvalitatívne a kvantitatívne metódy spoločenských a historických vied. V referáte sa nezaobieram rozdielom medzi etnológiou a sociálnou/kultúrnou antropológiou. Vyjadrila som sa k tomu podrobne v samostatnom príspevku (KILIÁNOVÁ, 2002). Etnológiu a antropológiu považujem za dve disciplíny s rozdielnymi epistemologickými základmi, inými tradíciami teoretických a metodologických prístupov, ktoré však silne konvergujú a prelínajú sa.
2. "1. Ľudová kultúra Slovenska v stredoeurópskom kontexte (zahrňuje porovnávacie štúdium karpato-balkánskej, panónskej oblasti, slavistické štúdium a vzťahy českej a slovenskej kultúry); 2. Interakcia človeka a prírody – podiel etnografie na skúmaní životného prostredia (predpokladá sa systematický interdisciplinárny výskum); 3. Etnografia stredoeurópskych miest (paralelné výskumy Bratislavy, Viedne, Budapešti, Zürichu, Brna a Prahy); 4. Výskum etnických spoločenstiev na Slovensku (koordinácia výskumov Maďarov, Rusínov, Rómov, Nemcov, Židov na Slovensku, ako i Slovákov v Čechách a v zahraničí); 5. Etické a estetické normy slovenského etnika (vývinové tendencie, vzťah ľudovej a kresťanskej morálky, estetika folklóru, obyčajové právo, etické normy v obradovej kultúre, folklór v estetikej výchove); 6. Etnografické štúdium vybraných sociálnych skupín a neformálnych združení (spolu so sociológiou); 7. Spôsob života súčasnej rodiny (kontinuita a diskontinuita vývinu, úloha tradície, adaptačné faktory spôsobu života rodiny v mestskom

- prostredí, súčasná vidiecka rodina); 8. Budovanie vedeckého informačného centra pre etnografiu a folkloristiku (systém s celoslovenskou pôsobnosťou s napojením na české krajiny a zahraničie, sprístupňovanie dokumentácie a archívov odborníkom a verejnosti)" (LEŠČÁK 1991b: 75–76).
- 3 Vedecká komunita pracoviska v súlade s týmito námetmi pripravila prvých šesť projektov pre (vnútornú) Grantovú agentúru vedy SAV: I. Etnografický výskum etnických spoločenstiev na Slovensku (vedúci projektu M. Kaľavský), II. Interakcia človeka a prírodného prostredia z etnografického aspektu (vedúci projektu J. Podoba), III. Etnokultúrne procesy v mestskom prostredí (vedúci projektu P. Salner), IV. Slovenský folklór v etnoidentifikačných procesoch v strednej Európe (vedúca projektu E. Krekovičová), V. Kontinuita a konflikt hodnôt každodennej kultúry (vedúci projektu D. Ratica), VI. Integrovaný informačný systém národopisu (vedúci projektu M. Benža). V tom istom čase vedenie pracoviska plánovalo terénne výskumy v dvoch regiónoch Slovenska, ktoré mali byť monograficky spracované (Záhorie a Zemplín) (LEŠČÁK 1991b: 76). Monografické spracovanie určených regiónov, ako i integrovaný informačný systém sa najmä z kapacitných a finančných dôvodov nepodarilo uskutočniť. Od roku 1991 vedecké projekty, či už v rámci GAV SAV (neskôr VEGA – vedecká agentúra) alebo iných agentúr začali novú organizáciu vedeckého bádania. V ďalších úvahách sa nebudem zaoberať organizačnou stránkou vedeckého výskumu v ÚEt SAV a na vedeckých pracoviskách na Slovensku. Avšak tento aspekt nemožno celkom vypustiť zo zreteľa, keďže nová organizácia v nemalej miere ovplyvnila aj koncepčné i tematické smerovanie ďalšieho výskumu. Na jednej strane to boli skutočnosti, vnímané skôr negatívne - ako krátky, zväčša trojročný cyklus výskumných projektov, nedostatočná alebo aj nepredpokladaná nadväznosť výskumných projektov, silný tlak na kvantitatívne výstupy z projektov ap. Na druhej strane nová organizácia výskumu poskytla možnosť inovačných až experimentálnych projektov, širší výskumný záber vedeckých pracovníkov, flexibilné výskumné tímy, väčšiu voľnosť vo výbere výskumných tém a aspektu bádania ap. Prehľad vedeckých projektov v ÚEt SAV za roky 1990–2001 pozri I. príloha
 - 4 Bližšie k atlasovým prácam pozri príspevok R. Stoličnej.
 - 5 Za posledné desaťročie práce ako napr. Gašpariková 1991, 1992, Stoličná 1991, 2000, Krekovičová 1992, Filová – Gašpariková eds. 1993, Kaľavský 1994, Feglová – Leščák, 1995, Leščák 1996, Profantová ed. 1997, Vanovičová ed. 1997, Beňušková ed. 1998, Burlasová 1998, Luther ed. 1998, Slavkovský 1998, Luther ed. 1999, Stoličná 2000 a iné.
 - 6 Bližšie pozri príspevky K. Popelkovej a P. Salnera, D. Luthera.
 - 7 Bližšie pozri I. príloha.
 - 8 Bližšie pozri referáty Z. Beňuškovej – D. Raticu, Z. Profantovej.
 - 9 Bližšie pozri referáty H. Hlôškovej, E. Krekovičovej, M. Leščáka.
 - 10 Bližšie pozri referáty Z. Beňuškovej – D. Raticu, I. Falťanovej, A. Manna, tiež O. Danglovej a D. Luthera. K téme tradičná rodina vyšla zásadnejšia knižná publikácia v druhej polovici deväťdesiatych rokov (BOTÍKOVÁ – ŠVECOVÁ – JAKUBÍKOVÁ 1997).
 - 11 V súčasnosti v ÚEt SAV pracuje T. Podolinská, ktorá má zameranie na religionistiku. Terénne výskumy robí na Slovensku a v Mexiku. Pracovisko školí dve doktorandky, absolventky religionistiky Z. Búrikovú a T. Bužekovú.
 - 12 Redakcia Národopisných informácií zorganizovala „Diskusiu o našej vede“ s príspevkami J. Langera, M. Leščáka, P. Salnera, Arne B. Manna, J. Podobu, E. Krekovičovej (1991, č.2, 115–135), S. Švecovej a B. Beneša (1992, č.1, 101–107). M. Leščák zhrnul výsledky ankety pracovníkov ÚEt SAV o stave a perspektívach etnografie a folkloristiky (LEŠČÁK 1991b) a sám sa tiež vyjadril k týmto otázkam (LEŠČÁK 1991a).
 - 13 Oskár Elschek ed. 2000. Cyklus diskusií november 2000 – marec 2001, „Sociálna a kultúrna antropológia – problémy, perspektívy, výučba“, organizoval Inštitút sociálnej a kultúrnej antropológie FiF UK pod vedením M. Kanovského.
 - 14 Napr. v Nemeckej spolkovej republike najmä v šesťdesiatych rokoch 20. storočia. Ide o vystúpenia Hermanna Bausingera, Iny-Marie Greverus, Utza Jeggelhe, Konrada Köstlina, Gottfrieda Korffa a.i. (1997: 159 an).
 - 15 V deväťdesiatych rokoch 20. storočia etnológovia na Slovensku okrem impulzov zo zahraničia mohli nadviazať na diskusie v česko-slovenskej etnológii z druhej polovice šesťdesiatych rokov, ktoré podobne

- ako v iných európskych krajinách sa v tom čase usilovali nanovo definovať predmet výskumu. Výsledkom týchto diskusií bolo okrem iného zameranie na výskum „súčasnosti“, t. j. synchronne štúdium kultúrnych procesov a kultúrnych javov, rozpracovanie nových kategórií v etnologickom bádani, ako napr. kultúrna a sociálna komunikácia, kategória tradície ap. (LEŠČÁK 1991a: 2).
- 16 Termín etnická determinácia zdôrazňujem zámerné. Už samotný termín poukazuje na predpoklad (rozvíjaný napr. primordiálnymi a askriptívnymi teóriami), ktorý považuje znaky etnicity za objektívne a objektívne skúmateľné. Oproti tomuto názoru stoja iné metodologické a teoretické východiská, ktoré sa opierajú o predpoklad konštrukcie etnicity, t. j. i etnického vnímania kultúrnych javov (symbolov, znakov, komponentov identity atď.).
 - 17 Napriek bohatej literatúre na tému nacionalizmus a etnicita v cudzích jazykoch, alebo aj v prekladoch, ako aj viacerým prácam zo Slovenska, znamená pre niektorých bádateľov skúmanie týchto spoločenských, historických a kultúrnych procesov vnášaním politiky do vedeckého bádania. Pri vyhláseniach takéhoto druhu sa však väčšinou nezdôvodňuje, o aké odborné argumenty sa opierajú vo svojich tvrdeniach (napr. ELSCHKEK 2000: 59 an.).
 - 18 „My sense is that the world system, rather than creating massive cultural homogeneity on a global scale, is replacing one diversity with other, and the new diversity is based relatively more on interrelations and less on autonomy“ (HANNERZ 1985: 6–7, citované podľa PAINE 1992: 195).
 - 19 Zborník *Etnológia versus antropológia?* (ELSCHEK ed. 2000) si zvolil veľmi aktuálnu tému na diskusiu. Je však prekvapujúce, ak niektorí autori opierajú svoju argumentáciu o staršie (zahraničné) práce spred desiatich i viacerých rokov. Pri bohatej i kritickej sebareflexívnej diskusii v zahraničnej etnológii a kultúrnej/sociálnej antropológii za posledných desať–pätnásť rokov sa tak autori neraz ocitajú v situácii, keď vyrážajú už dávno otvorené dvere (napr. ELSCHKEK 2000: 54 an.). Ku kritickej diskusii v súčasnej kultúrnej a sociálnej antropológii porovnaj napr. FIRTH 1992, GEUIJEN–RAVEN–WOLF 1995, MOORE 1996, KUPER 1999. Diskusie zo strednej a východnej Európy prehľadne podáva napr. JAKUBÍKOVÁ 2000.
 - 20 Pri formulovaní teoretických otázok okrem domácich zdrojov je možné nadviazať na práce INGOLD ed. 1996, NENCEL–PELS eds. 1991, GEUIJEN – RAVEN – WOLF eds. 1995, MOORE ed. 1996, WALLMAN ed. 1992 a. i. Vitam návrh Vedeckej rady Ústavu etnológie SAV, ktorá pripravuje sériu teoreticko-metodologických seminárov od jesene 2001.
 - 21 Návrh vypracovali E. Krekovičová a R. Stoličná v spolupráci s pracovnou skupinou: J. Podoba, K. Popelková, P. Salner, J. Zajonc a G. Kiliánová.
 - I. Etnologická reflexia transformačných procesov v slovenskej spoločnosti po roku 1989 (1993). Bádania smerujúce k sociálnej a politickej antropológii:
 - Etnické procesy, etnická/ národná identita, etnické menšiny, etnické konflikty
 - Modernizačné a postmodernizačné procesy a ich dopad na každodennú kultúru vidieka a mesta
 - Sociokultúrne aspekty ekonomickej a politickej transformácie: zmeny sociálnej štruktúry a transformácie, sociálna a teritoriálna mobilita, migrácia.
 - II. Úloha a prínos kultúrneho dedičstva Slovenska v kontexte Európy:
 - Nepretržité rozširovanie pramennej bázy, budovanie vedecko-informačného systému ako nevyhnutný predpoklad uchovávaní historickej pamäti
 - Využitie a aplikácia poznatkov základného etnologického výskumu na kultivovanie vzťahu spoločnosti k národným, regionálnym a európskym kultúrnym hodnotám.
 - III. Etnohistorický vývin stredoeurópskeho priestoru:
 - Vývinové procesy každodennej kultúry v rurálnom a urbánnom prostredí
 - Obraz kultúrneho vývinu strednej Európy, jeho reinterpretácia, dekonštrukcia, demytologizácia
 - Interdisciplinárny výskum smerujúci ku kultúrnej a sociálnej histórii (historická antropológia)
 - Etnokultúrne reálie a procesy na Slovensku, tabuizované v rokoch 1945 – 1989, ich výskum a (re)interpretácia (náboženstvo, hodnoty, normy, regulatívy a pod.)
 - Etnografia komunizmu.
 - IV. Dejiny vedného odboru.

LITERATÚRA

- ALTHABE, G. – FABRE, D. – LENCLUD, G. eds.: *Vers une ethnologie du present. Collection Ethnologie de la France*. Cahier 7, Paris, Éditions de la Maison des sciences de l'homme 1992.
- Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku*. Bēkešská Čaba, Slovenský výskumný ústav 1996.
- Atlas ľudovej kultúry Slovákov v Rumunsku*. Benža, M. ed. Nadlac, Kultúrna a vedecká spoločnosť I. Kraska 1998.
- BENDIX, R.: *In Search of Authenticity. The Formation of Folklore Studies*. Madeson – London, The University of Wisconsin Press 1997.
- BEŇUŠKOVÁ, Z. – SALNER, P. eds.: *Stabilität und Wandel in der Grossstadt*. Bratislava 1995.
- BEŇUŠKOVÁ, Z. ed.: *Tradičná kultúra regiónov Slovenska. Prehľad charakteristických znakov*. Bratislava, Veda 1998.
- BENŽA, M.: *Status of persons belonging to ethnic minorities in the states of Europe*. Bratislava, Stála konferencia slovenskej inteligencie Slovakia plus, 1998.
- BENŽA, M.: Etnická identita z pohľadu etnológie. In: *Slovenský národopis* 46, 1998, s. 466–470.
- BOTÍK, J.: Etnicita ako základná kategória národopisej vedy. In: *Slovenský národopis* 39, 1991, 18–25.
- BOTÍK, J.: Etnokultúrne procesy v podmienkach etnického rozdelenia. In: *Slovenský národopis* 43, 1995, 431–444.
- BOTÍKOVÁ, M. – JAKUBÍKOVÁ, K. – ŠVECOVÁ, S.: *Tradicie slovenskej rodiny*. Bratislava, Veda 1997.
- BURLASOVÁ, S.: *Vojenské a regrútske piesne*. Bratislava, Veda 1991.
- BURLASOVÁ, Soňa: *Katalóg slovenských narátiivnych piesní*, I., II. a III. zv., Bratislava, Veda 1997 1998.
- DANGLOVÁ, O.: Transformácia poľnohospodárstva ako otáznik pre etnológa. In: *Slovenský národopis* 43, 1995, 487–492.
- DANGLOVÁ, O.: Podoby chudoby vo vidieckom prostredí južného Slovenska. In: *Slovenský národopis* 45, 1997, č.1, 5–25.
- CUISINIER, J. – SEGALIN, M.: *Ethnologie de la France*. Paris, PUF 1986.
- ELSCHEK, O.: Zmena konceptov a paradigiem v etnografii, etnológii a antropológii. (Aspekty historické a aktuálne). In: *Etnológia versus antropológia? O. Elschek ed. Ethnologia Actualis Slovaca I*, Trnava, 2000, č.1, 53–64.
- ELSCHEK, O. ed.: *Etnológia versus antropológia? Ethnologia Actualis Slovaca I*, Trnava, 2000, č.1.
- Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska*. Bratislava, Veda, ÚEt SAV 1995.
- FEGLOVÁ, V. – LEŠČÁK, M.: *Pramene k tradičnej duchovnej kultúre Slovenska*. Bratislava, Prebudená pieseň 1995.
- FILOVÁ, B.: O etnografickom výskume spoločenských skupín. In: *Slovenský národopis* 38, 1990, 8–12.
- FILOVÁ, B. – GAŠPARÍKOVÁ, V. eds.: *Slovenské ľudové rozprávky*. I. zv. Bratislava, Veda 1993.
- FIRTH, R.: A future for social anthropology? In: Wallman, S. ed.: *Contemporary futures. Perspectives from social anthropology*. ASA Monographs 30, London – New York, Routledge 1992, 208–224.
- FRYKMAN, J. – LÖFGREN, O.: *Culture Builders. An Historical Anthropology of Middle-Class Life*. New Brunswick, Rutgers University Press 1987.
- GERHOLM, T.: Sweden: central ethnology, peripheral anthropology. In: Vermeulen, H. F. – Roldán, A. A. eds.: *Fieldwork and Footnotes. Studies in the History of European Anthropology*. EASA Serie, London – New York, Routledge 1995, 159–169.
- GEUIJEN, K. – RAVEN, D. – de WOLF, J. eds.: *Post-Modernism in Anthropology*. Assen, Van Gorcum 1995.
- HANNERZ, U.: *The world system of culture. The international flow of meaning and its local management*. 1985.
- HANNERZ, U.: *Transnational connections. Culture, people, places*. London – New York, Routledge 1996.
- HLÓŠKOVÁ, H. ed.: *Tradičná kultúra a generácie*. Bratislava, ÚEt SAV 2000.
- INGOLD, T. ed.: *Key debates in Anthropology*. London – New York 1996.
- JACKSON, A. ed.: *Anthropology at home*. ASA Monographs 25, London – New York, Tavistock Publications 1987.

- JAKUBÍKOVÁ, K. Medzi národopisom a antropológiou, (Čo robíme, čo potrebujeme a ako to nazývame). In: Elschek, O. ed.: *Etnológia versus antropológia? Ethnologia Actualis Slovaca I*, Trnava, 2000, č.1, 11–18.
- KALAVSKÝ, M.: Etnicita alebo etnické vedomie? In: *Slovenský národopis* 39, 1991, 354–357.
- KALAVSKÝ, M. ed.: *Južný Zemplín. Študie o etnokultúrnom vývoji národnostne zmiešanej oblasti*, Bratislava, Národopisný ústav SAV 1993.
- KALAVSKÝ, M.: *Zámky a kľúče. Čierne remeslo na Slovensku v kontexte európskeho vývoja*, Bratislava, Ústav etnológie SAV 1994.
- KALAVSKÝ, M.: *Národnostné pomery na Spiši v 18. stor. a v 1. pol. 19. stor.* Bratislava, Národopisný ústav SAV 1993.
- KANOVSKÝ, M.: Lingvistika a sociálne vedy. In: *Slovenský národopis* 45, 1997, č. 2, 151–159.
- KILIÁNOVÁ, G. – KREKOVIČOVÁ, E. eds.: *Folklore, Folklorism and National Identification*, Bratislava, Institute of Ethnology of Slovak Academy of Sciences 1992.
- KILIÁNOVÁ, G. – KREKOVIČOVÁ, E. eds.: *Folklore in the Identification Processes of Society*, Bratislava, Institute of Ethnology of Slovak Academy of Sciences 1994.
- KILIÁNOVÁ, G.: Teoretické východiská pre výskum etnických otázok v slovenskej etnológii. In: Kiliánová, G. ed: *Identita etnických spoločenstiev. Výsledky etnologických výskumov*, Bratislava, ÚEt SAV 1998a, s. 9–24.
- KILIÁNOVÁ, G. ed.: *Identita etnických spoločenstiev. Výsledky etnologických výskumov*, Bratislava, ÚEt SAV 1998b.
- KILIÁNOVÁ, G. – RIEČANSKÁ, E. eds.: *Identity of ethnic groups and communities. The results of Slovak ethnological research*, Bratislava, Institute of Ethnology SAS 2000. Anglické, prepracované a rozšírené vydanie.
- KILIÁNOVÁ, G.: Etnológia a sociálna/ kultúrna antropológia: úvaha o stave bádania na Slovensku. In: *Slovenský národopis* 50, 2002, s.
- KOVÁČ, M. – PODOLINSKÁ, T. eds.: *Na cestách za posvätnom. Výber z diela Jána Komorovského*, Bratislava, Chronos 1999.
- KRIVÝ, V. - FEGLOVÁ, V. - BALKO, D.: *Slovensko a jeho regióny. Sociokultúrne súvislosti volebného správania*, Bratislava, Média 1996.
- KREKOVIČOVÁ, E.: *Slovenské koledy*, Bratislava, Práca 1992.
- KREKOVIČOVÁ, E.: Od obrazu pastiera v slovenskom folklóre k národnému symbolu. In: *Slovenský národopis* 41, 1994, s. 139 – 154.
- KREKOVIČOVÁ, E.: Na margo k dejinám slovenskej etnológie. In: *Slovenský národopis* 46, 1998a, 75–79.
- KREKOVIČOVÁ, E.: *Zwischen Toleranz und Barrieren. Das Bild der Zigeuner und Juden in der slowakischen Folklore*, Frankfurt/Main, a d. 1998b.
- KREKOVIČOVÁ, E.: *Medzi toleranciou a bariérami. Obraz Rómov a Židov v slovenskom folklóre*, Bratislava, Academic Electronic Press 1999.
- LASH, S. - FRIEDMAN, J. ed: *Modernity and identity*, Oxford & Cambridge, Blackwell 1992.
- KUPER, A.: *Culture. The Anthropologists' Account*, Cambridge-Mass, London, England, Harvard University Press 1999.
- LEŠČÁK, M. a: Horizonty súčasného slovenského národopisu (od etnológie cez etnografiu, ľudovedu, národopis k etnológii). In: *Múzeum* 1991, č. 2, 1–5.
- LEŠČÁK, M. b.: Začiatok užitočných dialógov? (Na okraj jednej ankety). In: *Slovenský národopis* 39, 1991, s. 67–76.
- LEŠČÁK, M.: *Slovenské svadby*, Bratislava, Prebudená pieseň, Ústav etnológie SAV 1996.
- LEŠČÁK, M.: *O asimilácii folklórnej a literárnej komunikácie. (Folkloristické pohľady)*, Bratislava, Ústav etnológie SAV, Prebudená pieseň 2001.
- LÖFGREN, O.: Deconstructing Swedishness: culture and class in modern Sweden. In: Jackson, A. ed.: *Anthropology at home*, ASA Monographs 25, London – New York, Tavistock Publications 1987, s. 74–93.
- LUTHER, D. ed.: *Masky v ľudovej kultúre*, Bratislava, Národné osvetové centrum, Ústav etnológie SAV 1998.
- LUTHER, D. ed.: *Zabudnuté priadky. K tradičnému spoločenskému životu mládeže na Slovensku*, Bratislava, Prebudená pieseň 1999.

- MANN, A.: *Rómsky dejepis*. Doplnkový učebný text pre vyučovanie dejepisu. Bratislava, Kalligram 2000.
- MOORE, H. L. ed.: *The Future of Anthropological Knowledge. The Use of Knowledge: Global and Local Relations*. ASA Decennial Conference Series. Series editor: Marilyn Strathern, London - New York, Routledge 1996.
- MUSNER, L. – WUNBERG, G.: Kulturstudien heute. In: *The Contemporary Study of Culture*. Korneck, I–Illetscho, G. – Musner, L. Ed. Wien, Turia +Kant, 1999, s. 9–15.
- NENCEL, L. – PELS, P. eds.: *Construction Knowledge. Authority and Critique in Social Science. Inquiries in Social Construction*. Series editors: Kenneth J. Gergen and John Shotter. London – Newbury Park – New Delhi, Sage Publications 1991.
- PAINE, R.: The Marabar Caves, 1920–2020. In: Wallman, S. ed.: *Contemporary futures. Perspectives from social anthropology*. ASA Monographs 30, London – New York, Routledge 1992, s. 190–207.
- PODOBA, J.: Etnografický pohľad na problematiku vzťahu človeka a životného prostredia: etnoekológia, kultúrna ekológia alebo environmentálna etnológia? In: *Slovenský národopis* 40, 1992, s. 252–266.
- PODOBA, J.: Niekoľko poznámok k diskontinuite vo vývoji slovenského poľnohospodárstva a etnologického myslenia. In: *Slovenský národopis* 44, 1996, s. 212–224
- PODOBA, J.: Das Ringen zwischen Moderne und Tradition: soziale Prozesse in der Slowakei nach '89. In: *Slovenský národopis* 46, 1998, s. 286–301.
- PODOLINSKÁ, T. – KOVÁČ, M.: Dcéry Luny. Rituálne postavenie ženy v spoločnosti Mayov–Lacandóncov. In: *Slovenský národopis* 48, 2000, s. 167–184.
- PROFANTOVÁ, Z. ed.: *Slovenské pranostky*. Bratislava, Nestor 1997.
- PROFANTOVÁ, Z. ed.: *Gramatika národného mýtu a folklór*. Bratislava, Ústav etnológie SAV 1998.
- PROFANTOVÁ, Z. ed.: *Na prahu milénia. Folklór a folkloristika na Slovensku*. Bratislava, Vydavateľstvo ARM 333, Ústav etnológie SAV 2000.
- RATICA, D. ed.: *Kontinuita a konflikt hodnôt každodennej kultúry. Výsledky výskumov v roku 1991*. Bratislava, Národopisný ústav SAV 1991.
- RATICA, D. ed.: *Zmeny v hodnotových systémoch v kontexte každodennej kultúry. Výsledky výskumov v roku 1992*. Bratislava, Národopisný ústav SAV 1992.
- SALNER, P. ed.: *Taká bola Bratislava*. Bratislava, Veda 1990.
- SALNER, P. – LUTHER, D. eds.: *Adaptationsprozesse in den Grossstädten Mitteleuropas*. Bratislava, Národopisný ústav SAV 1992.
- SALNER, P. ed.: *Židovská identita včera, dnes a zajtra*. Bratislava, Československá únia židovskej mládeže, Ústave etnológie SAV 1995.
- SALNER, P.: *Prežili holokaust*. Bratislava, Veda 1997.
- SALNER, P.: *Premeny Bratislavy 1939–1993*. Bratislava, Veda 1998.
- SALNER, P. – BEŇUŠKOVÁ, Z. eds.: *Diferenciácia mestského spoločenstva v každodennom živote*. Bratislava, ÚE SAV 1999
- SALNER, P.: *Židia na Slovensku. Medzi tradíciou a asimiláciou*. Bratislava, ZingPrint 2000.
- SLAVKOVSKÝ, P.: *Tradičná agrárna kultúra Slovenska*. Bratislava, Veda 1998.
- STOLIČNÁ, R.: *Jedlá a nápoje našich predkov*. Bratislava, Veda 1991.
- STOLIČNÁ, R. ed.: *Slovakia. The European Contexts of Folk Culture/ Slovensko. Európske kontexty ľudovej kultúry*. Bratislava, Veda 1997/2000.
- STOLIČNÁ, R.: *Tradičná strava na Slovensku*. Bratislava, Veda 2000.
- VANOVIČOVÁ, Z.: *Pohrebný kancionál Jozefa Macha*. Bratislava, Prebudená pieseň, Ústav etnológie SAV 1997.
- VRZGULOVÁ, M.: *Známí neznámí Trenčania. Živnostníci v meste 1918–1948*. Bratislava, Vydavateľstvo P. Popelka 1997.
- WALLMAN, S. ed.: *Contemporary Futures. Perspectives from Social Anthropology*. ASA Monographs 30, London – New York, Routledge 1992.

I. Príloha

Prehľad vedeckých projektov v ÚEt SAV za roky 1991 – 2002:

1. Folkór ako etnoidentifikačný faktor slovenského národa v stredoeurópskom kontexte (1991–1993). Zodpovedná riešiteľka: E. Krekovičová
2. Etnokultúrne vzťahy národov a národností na území Slovenska (1991–1993). Zodpovedný riešiteľ: M. Kaľavský
3. Interakcia človeka a prírodného prostredia z etnografického aspektu (1991–1993). Zodpovedný riešiteľ: J. Podoba
4. Kontinuita a konflikt hodnôt každodennej kultúry (1991–1993). Zodpovedný riešiteľ: D. Ratica
5. Dynamika sociálnych procesov v podmienkach veľkých miest strednej Európy (1993–1995). Zodpovedný riešiteľ: P. Salner
6. Miesto folklórnych tradícií vo vývine slovenskej kultúry (1994–1996). Zodpovedný riešiteľ: M. Leščák
7. Tradičná ľudová kultúra v internetných súvislostiach (1994–1996). Zodpovedná riešiteľka: R. Stoličná
8. Procesy adaptácie hodnotových systémov na spoločenské zmeny (1994–1996). Zodpovedný riešiteľ: D. Ratica, od 1995 J. Podoba
9. Kultúrne tradície ako súčasť sociálnej pamäti spoločenstva (1995–1997), zodpovedná riešiteľka: E. Krekovičová
10. Funkcia a prejavy etnického vedomia v spoločenskom vývoji Slovenska (1995–1998). Zodpovedná riešiteľka: G. Kiliánová
11. Ľudový dekoratívny prejav na Slovensku (1995–1998). Zodpovedná riešiteľka: O. Danglová
12. Procesy diferenciacie lokálneho spoločenstva (1996–1998). Zodpovedný riešiteľ: P. Salner
13. Pramene k vývinu ústnej slovesnosti Slovákov (1997–1999). Zodpovedná riešiteľka: Z. Profantová
14. Tradičná kultúra slovenských menšín v strednej Európe (1997–1999). Zodpovedný riešiteľ: M. Benža
15. Etnologické aspekty medzigeneračného prenosu a generačnej príznakovosti hodnôt a noriem kultúry (1998–2000). Zodpovedná riešiteľka: H. Hložková
16. Folkór – jeho slovakistické a europeistické kontexty (1998–2000). Zodpovedná riešiteľka: E. Krekovičová
17. Etnicita ako faktor polarizácie mestského spoločenstva na Slovensku v 20. storočí (1999–2001). Zodpovedný riešiteľ: P. Salner
18. Mesto ako priestor sociálno-kultúrnych interakcií (1999–2001). Zodpovedná riešiteľka: M. Vrzgulová, od 2000 K. Popelková
19. Podmienky zamestnanosti obyvateľstva vidieka na Slovensku v I. polovici 20. storočia (2000–2002). Zodpovedná riešiteľka: L. Falťanová
20. Tradičná kultúra slovenských menšín v južnej Európe (2000–2002). Zodpovedný riešiteľ: M. Benža
21. Sociokultúrne trendy slovenského vidieka (2000–2002). Zodpovedná riešiteľka: O. Danglová
22. Modernizačné procesy na Slovensku z pohľadu etnológie (2000–2002). Zodpovedná riešiteľka: G. Kiliánová

Účasť pracovníkov ÚEt SAV v zahraničných projektoch 1991–2001

1. Alltagskultur an der Grenze. (1991, 1992, 1994, 1997). Koordinátor: Österreichisches Museum für Volkskunde, Viedeň a ÚEt SAV, Bratislava.
2. Regional and National Identities in Europe in 19th and 20th centuries (1993–1994). Koordinátor: European University Institute, Florencia
3. Resources for Culture. Culture in Neighbourhood, UNESCO Project. (1994)
4. Rural Employment and Rural Regeneration in Post Socialist Central Europe (1994–1995). Koordinátor: University of Manchester a Stredisko sociálnych analýz, Bratislava.
5. Global Security Fellows Initiative (1994–1995). Koordinátor: University of Cambridge.
6. Social History of Poverty in Eastern Europe (1995–1997). Koordinátor: Maďarská akadémia vied, Budapešť.
7. Oral History – the Faith of Holocaust (1995–1998). Koordinátor: University of Yale, USA.
8. Bürgerlichkeit in Mitteleuropa in 20. Jh. (1996–1997). Koordinátor: Universität Wien a Historický ústav SAV, Bratislava.
9. Protection for Agriculture Policy (1997–1998). Koordinátor: University of Manchester.
10. Global Security Fellows Initiative (1997–1998). Koordinátor: University of Cambridge.

11. Sozialgeschichte der Habsburger Monarchie 1848–1918 (1997–1999). Koordinator: Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien
12. Historische Stereotypenforschung (1997–2000). Koordinator: Universität Oldenburg, Nemecko
13. Erinnerungsorte in der Slowakei und Österreich. (1999–2000). Koordinator: Historický ústav SAV, Bratislava a Universität Wien
14. A living family photographic archive of Jewish Central Europe (1999–2000). Koordinator: Centropa Pix Fund, Wien.
15. Czech and Slovak Environmental NGOs (1999). Koordinator: Open University Milton Keynes, Veľká Británia
16. Pamät' zien. (2000–2001). Koordinator: Open Society Fund, Bratislava.
17. Mitteleuropa – Osteuropa. Oldenburger Forschungen zur Kulturgeschichte Ostmitteleuropas. (2000–2001). Koordinator: Universität Oldenburg, Nemecko.

ETHNOLOGY IN SLOVAKIA AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY: REFLECTIONS AND TRENDS

Summary

The paper has on one hand summarising character, on the other hand it embodies a kind of vision on scientific research in ethnology. Since it is not possible to cover the whole range of problems at once, the author has decided for these preferences.

She will develop her reflections on examples mostly based on the scientific performance of the Institute of Ethnology of Slovak Academy of Sciences, as this is one of the main research working places in the ethnology field in Slovakia. Nevertheless, she presumes that many of the issues under discussion will have a nation-wide applicability.

Under the term 'ethnology' the author understands any research of human beings and groups of people (in the broadest sense of the word: from a community to modern society), peoples' cultural and societal activities, their institutions, contemporary research and historical research. In this term she also includes folklore studies, which have an important place in the Institute. In a broader sense she considers them to be sub-discipline of ethnology.

The first part is devoted to the research outline; herein the author is concentrating on the era of the last decade. The aftermath of 1989 was characterised by dynamism, opening of the old-new issues and searching for new ones. Time setting is not going to be strict, as the themes under discussion, as well as theoretical and methodological approaches and research results were not solely connected with the last decade of the 20th century. The research outline is not chronological, it is ordered in relation to the issues.

The questions the author is asking in this part sound as follows: What was the scope of themes and issues, which themes were preferred and which became marginal? Did the theoretical and methodological discussion develop in the aftermath of 1989? Which were the main theoretical approaches in the core of the researchers' interest?

The second part, which is devoted to trends in ethnological research in Slovakia, is based on following premise: nowadays ethnologists very often declare their detachment from historically oriented science, which concentrates on (its own) construction of folk, traditional culture. The scope of interest moves towards the question of anthropological research of culture and society. Nevertheless, what does it mean anthropological research of culture and society? To what extent can be this trend considered a vision of ethnological research in Slovakia? Which are the premises to start of? Which theoretical and methodological approaches serve inspirationally for the research in Slovakia?

This work was supported, in part, by the Grant Agency for Sciences (Grant No. 2/7180/2000-2002, „Modernizačné procesy na Slovensku z pohľadu etnológie“)

Vydáva Ústav Slovenskej akadémie vied v Slovak Academic Press, spol. s r.o.

Ročník 50, 2002, číslo 3-4

Hlavná redaktorka:

PhDr. Gabriela Kiliánová, CSc.

Výkonné redaktorky:

PhDr. Hana Hlôšková, CSc., Tatiana Podolinská, PhD.,

Redakčná rada: Doc. PhDr. Eubica Droppová, CSc., Univ. prof. Dr. Anna Divičanová, CSc. Drh.b., Mgr. Martin Kanovský, PhD., PhDr. Soňa Kovačevičová, DrSc., PhDr. Eva Krekovičová, DrSc., PhDr. Jan Krist, Doc. PhDr. Milan Leščák, CSc., PhDr. Martin Mešša, Doc. PhDr. Magdaléna Paríková, CSc., Prof. PhDr. Ján Podolák, DrSc., PhDr. Peter Salner, CSc., PhDr. Zdeněk Uherek, CSc., PhDr. Miroslav Válka, PhD.

Adresa redakcie: Klemensova 19, 813 64 Bratislava

Registr. č. 7091

Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma:

Slovak Academic Press, spol. s r. o. P. O. Box 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly Review of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences

Vol. 50, 2002, Number 3-4

Editors: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Address of Editor: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovakia

Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., P. O. Box 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava, Slovakia
and SLOVART G. T. G. Ltd., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'ethnologie de l'Académie slovaque des sciences

Année 50, 2002, No 3-4

Rédacteurs: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Adresse de la rédaction: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovaquie

SLOWAKISCHE ETHNOLOGIE

Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang 50, 2002, Nr. 3-4

Redakteure: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Redaktion: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slowakei

SLOVENSKÝ NÁRODOPIIS

ISSN 1335-1303

MIČ 49 €

SAP
SLOVENSKÝ ANTIKVARIÁT
PRAHA
